

УДК 378.134

Олена Ярмоленко, Людмила Горчинська

Вінницький національний технічний університет, Україна

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ МОВИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕНІ У ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Olena Yarmolenko, Ljudmila Horchinska

Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, Ukraine

PECULIARITIES OF TEACHING THE SPECIFIC PURPOSE LANGUAGE AT THE PREPARATORY DEPARTMENT OF TECHNICAL UNIVERSITIES

Основним завданням при навчанні іноземних студентів у вузах України є забезпечення знаннями, уміннями та навичками в різних видах мовної діяльності, необхідними для опанування спеціальністю на базі української мови. Тому, виходячи зі змісту навчальної діяльності за фаховими дисциплінами і потреб студентів, навчання слуханню/письму як підвиду мовної діяльності пов'язується з вивченням наукового стилю мовлення.

Проблеми навчання іноземців мови спеціальності перебували в центрі уваги багатьох методистів упродовж всієї практики викладання мови навчання як іноземної. Існує точка зору, згідно з якою починати навчання спілкування в навчально-професійній сфері доцільніше лише у 2 семестрі, оскільки на цей час іноземні студенти вже опанували українську мову в обсязі базового курсу.

Вже з перших тижнів навчання студенти отримують лексико-граматичний мінімум, необхідний для успішної роботи на заняттях з профільюючих дисциплін, що сприятиме зняттю труднощів, які виникають під час введення загальноосвітніх дисциплін.

У програмі вивчення мови на підготовчому відділенні навчально-професійна сфера спілкування представлена окремим розділом. А навчання читання спеціальної літератури, конспектування друкованих текстів та запис міні-лекцій є одним з видів навчальної діяльності при вивченні мови спеціальності.

Метою навчання на початковому етапі є оволодіння навичками у всіх видах мовної діяльності. Отже, серед знань щодо навчання мови спеціальності на підготовчому відділенні можна виділити три основні:

- 1) навчання читання текстів за фахом;
- 2) навчання аудіюванню лекцій;
- 3) навчання конспектування прочитаного та запису зі слуху.

У програмі вивчення мови на підготовчому відділенні учбово-професійна сфера спілкування представлена окремим розділом. А навчання читання спеціальної літератури, конспектування друкованих текстів та запис міні-лекцій є одним з видів навчальної діяльності при вивченні мови спеціальності.

При вивченні будь-якої наукової дисципліни можна виділити декілька рівнів для групування об'єктів вивчення. Ми виділяємо, наприклад, такі: загальне поняття про предметні науки, що вивчаються; якісна характеристика предмета; класифікація і віднесення предмета до класу; видові різновиди предметів; характеристика предмета по складу; характеристика процесів, характерних для досліджуваних предметів; взаємозв'язок і взаємозалежність явищ, досліджуваних даною наукою; характеристика предметів за їх властивостями; характеристика методів вивчення й опису предметів і явищ та інші. На цій основі текстовий матеріал попередньо обробляється і розподіляється по складності та обсягу.

Крім того, при навчанні читання враховується аспект формування умінь, тому що саме уміння забезпечують включення студента у спілкування.

Розміри текстів, що читаються, від заняття до заняття збільшуються, а їх лексико-граматичне наповнення ускладнюється.

Навчаючись на підготовчому відділенні, студенти мають отримати навички запису лекції та конспектування прочитаного.

Конспектування з листа, як відомо, у іноземних студентів викликає труднощі виділення основної інформації і її перетворення. Ця робота не настільки обмежена в часі і при визначених зусиллях може бути виконана. Результатом процесу читання і переробки інформації в даному випадку стає зменшення її обсягу, а також запам'ятовування, якщо такі прийоми, як аналіз, синтез, абстрагування й узагальнення, добре сформовані й освоєні на достатньому рівні.

Навчання запису інформації зі слуху на початковому етапі вводиться після ввідно-фонетичного курсу при навчанні мові спеціальності в курсі «Науковий стиль мови».

Формування навичок і умінь конспектування проводиться поелементно, з поступовим ускладненням завдань.

Вправи, зв'язані з формуванням навичок, необхідних при конспектуванні, вводяться поступово.

Навчання конспектуванню проводиться, в основному, на текстах посібників технічного профілю.

На початку навчання головним чином відпрацьовується правильність написання нових слів і слово блоків та швидкість їх написання.

Паралельно проводиться навчання аудіювання наукових текстів з виконанням текстового завдання визначити хибні і справедливі положення, наявність-відсутність інформації в прослуханому тексті.

Як відомо, основні труднощі ведення запису конспекту нерідною мовою визначаються:

- невідповідністю темпу мови особи, що говорить і того, хто слухає;
- недостатньо розвиненою слуховою і зоровою мовною пам'яттю;
- недостатньою швидкістю читання про себе;
- слабкою автоматизованістю навичок письма.

Перша і третя труднощі усуваються в процесі традиційних занять з мови і спілкування в умовах мовного середовища. Друга і четверта обумовлюють комплекс вправ по навчання конспектування.

Нами використовуються наступні типи вправ:

1. Словниковий диктант (не тільки перевірка засвоєння лексичного матеріалу, але і тренування графічної моторики, формування автоматизму в написанні слів). Словникові диктанти проводяться у ввідному курсі НСМ (4-8 тижні навчання). У диктантах використовується тільки знайома лексика, що сприяє засвоєнню слів слуховою, зоровою і моторною пам'яттю.

2. Письмові відповіді студентів на усні питання викладача:

а) позитивні відповіді, що відтворюють лексику питання без трансформації.
б) негативні відповіді, що відтворюють лексику питання з заміною окремих слів чи граматичних форм.

в) відповіді з наростаючою кількістю слів у питанні.

г) відповіді з частковою трансформацією структури питання.

3. Диктант на словосполучення (5-8 словосполучень) з дворазового пред'явлення. В міру засвоєння відмінково-прийменникової системи використовуються не тільки слова у вихідній формі, але й у словозміні:

а) словосполучення іменника і прикметника;

б) словосполучення іменника і присвійного, означального і невизначеного займенників;

в) сполучення дієслова з безприйменниковим керуванням іменника;

г) сполучення дієслова з прийменниковим керуванням іменника.

4. Фразовий диктант. Цей вид роботи розвиває слухову мовну пам'ять, що особливо важливо при навчанні запису лекцій.

5. Вільний диктант - це перехід від дослівного запису до конспектування пропонованого тексту. При роботі над цим видом вправ необхідним є сформованість навичок звукового аналізу чужої мови. Крім того, студенти повинні вміти змінювати структуру фрази, спрощувати її за рахунок відкидання надлишкової інформації. На перших заняттях такого виду роботи ми використовуємо невеликий текст (60-70 слів), що диктується абзацами два рази. Фіксація тексту по абзацах допомагає перебороти труднощі перенесення уваги з аудіювання на запис і навпаки.

Після відпрацювання таких текстів вводяться більш складні, обсягом 90-120 слів, що студенти слухають 2-4 рази і відтворюють з опорою на план.

У 2 семестрі в процесі навчання мови спеціальності ми виділяємо окремі заняття для навчання запису зі слуху. Далі студенти з зоровою опорою на план слухають текст, побудований на знайомій лексиці, що пред'являється один раз, що наближає студентів до реальних лекційних умов. Сприйняття полегшується за рахунок повторів інформації у варіативному оформленні, використанні схем, таблиць. На останніх тижнях навчання, коли студенти вже в достатній мірі володіють навичками письма, ми проводимо навчання скорочення слів і використання загальноприйнятих скорочень.

Таким чином, описана система вправ навчання читання текстів та запису зі слуху і конспектування прочитаного дозволяє сформуванню основних умінь в різних видах мовної діяльності, що будуть розвиватися у процесі навчання на основному етапі навчання і, в кінцевому рахунку сприятиме активізації включення студентів у сферу учбово-професійного спілкування, а також наступному вивченню мови спеціальності з позицій системно-комунікативного підходу.

Таким чином, організація навчального процесу на підготовчому відділенні, яка передбачає концентричне подання навчального матеріалу, з урахуванням міжпредметної координації в умовах єдиного мовного освітнього середовища, що дозволяє підвищити ефективність навчання студентів мови спеціальності і може використовуватися для всіх інших напрямків підготовки студентів.

Література

1. Варава С.В. *Задачі та структура ввідно-предметного і основного курсів по научному стилю на підготовчому факультеті* / С.В.Варава, В.І.Груцяк // *Теоретическіе і методическіе основи обученія иностранных студентів: матеріали Всерос. науч.-метод. конф., посвящ. 45-летию Рос. ун-та дружбы народов.-М.: Изд-во РУДН, 2005.- С. 66-70*

2. Варава С.В. *Когда нужно начинать обучение языку специальности иностранных студентов?* /С.В. Варава // *Технологии обучения русскому языку как иностранному и диагностика речевого развития: ХУП Междунар. науч.-практ. конф.: тез.докл.- Минск: БГМУ, 2007. – С. 135-138*

3. Груцяк В.І. *Про формування єдиного мовного освітнього середовища на підготовчому факультеті для іноземних громадян* / В.І.Груцяк // *Нові технології навчання. – 2008. – Вип. 52. – С. 53-59*

УДК 811.161

Леся Назаревич

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ

Lesya Nazarevych

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

PECULIARITIES OF TEACHING UKRAINIAN TO INTERNATIONAL STUDENTS

Здійснення фахової підготовки іноземних громадян – непросте завдання, адже при вступі у навчальний заклад такі студенти не розмовляють